

Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları ile Derse Katılım Düzeyleri Arasındaki İlişki

The Correlation Between Prospective Teachers' Attitudes Towards The Profession and Their Class Attendance Levels

Levent VURAL¹, Mehmet YAVUZ²

Öz: Bu çalışmada öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının ve derse katılım düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın katılımcıları 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Trakya Üniversitesi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi ve Zonguldak Karaelmas Üniversitesine devam eden özel eğitim ve zihin engelliler öğretmenliği bölümünde okuyan 446 öğrencidir. Araştırmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmen adaylarının mesleğe yönelik olarak “yüksek” düzeyde olumlu tutuma sahip oldukları ve derslere “yüksek” düzeyde katılım gösterdikleri görülmüştür. Kadın öğretmen adayların erkek adaylara göre daha yüksek oranda tutum ve derslere katılımında buldukları söylenebilir. Öğretmen adaylarının derse katılımları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermezken; bölüm, alanda çalışmak isteme ve sınıf değişkenlerine göre anlamlı farklılıklar göstermektedir. Adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları kimi değişkenler açısından karşılaştırıldığında ise cinsiyette kadınlar, bölümler arasında özel eğitim ve mezun olduktan sonra meslekte çalışmak isteyenlerin lehine anlamlı farklılıklar gözlemlenmiştir. Sınıflar arasında da 1.sınıflar ile diğer sınıflar arasında 1.sınıflar lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ile derse katılım düzeyleri arasında anlamlı düzeyde $r=.502$ oranında yüksek düzey bir ilişki gözlemlenmiştir. Ayrıca öğretmen adaylarında derse ilişkin tutum, derse katılım düzeyini tek başına %25 oranında yordayabilmektedir.

Anahtar sözcükler: öğretmen yetiştirme, derse katılım, mesleğe yönelik tutum

Abstract: This study aims to examine the attitudes of prospective teachers towards the teaching profession and their class attendance levels in terms of various variables. The participants of the study are 446 students studying in the special education and mental disabilities departments of Trakya University, Abant İzzet Baysal University and Zonguldak Karaelmas University in 2017-2018. According to the results of the research, in which general survey model was utilized, it was seen that the prospective teachers had "high" attitudes towards the profession and presented a "high" commitment to attend classes. The female teacher candidates can be said to have higher attitudes and attend lectures more often than the male candidates. While there was not a meaningful difference in the class attendance of the teacher candidates in terms of gender, there were significant differences according to the department, the desire to work in the field and the class variables. When the attitudes of the candidates to the teaching profession are compared in terms of some variables, significant differences were detected in favor of women considering gender, those who study at special education department among other departments and those who want to work in education sector after graduation. As for class variable, a significant difference was determined in favor of the first grade students. A significant relationship which is $r = .502$ between the attitudes of prospective teachers towards the teaching profession and their class attendance levels was observed. In addition, the attitude of teacher candidates towards the course can predict the level of attendance by 25% alone.

Keywords: teacher training, class attendance, professional attitude

Cite this article as:

Vural, L., & Yavuz, M. (2019). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ile derse katılım düzeyleri arasındaki ilişki. *Trakya Eğitim Dergisi*, 9(1), 125-137.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The main aim of special education is to teach the skills that will enable individuals who need special education to live independently in society. Therefore, the nature of the education to be given to these individuals and the role of special education teachers are very important in the process of the provided education. Thus, special education teachers are expected to be well qualified, to be able to provide appropriate education to their students and disability groups at all class levels, to have sufficient

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Trakya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, leventvural@trakya.edu.tr

² Dr. Öğr. Üyesi, Trakya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, mehmetyavuz@trakya.edu.tr

knowledge about programs and interventions, and to cooperate with parents (Ngang, 2012). These are all related to the attitude that teachers have developed towards the "teaching profession".

Attitude is "a tendency that is attributed to an individual and constitutes a regular way of thinking, feeling and acting about a psychological object" (Kağıtçıbaşı, 1999; Feldman 1993; Bohner and Wanke, 2002). Attitudes are not innate, but are acquired later through learning. In other words, it is learned by interacting with the object of attitude (Sezer, 2012; Phillips, 2003). Prospective teachers need to develop a positive attitude towards the teaching profession because teachers who develop a negative attitude towards the teaching profession will exhibit these negativities against their students in class (Kılıç, 1997). Teachers' attitudes towards their profession are closely related to their experiences in their student years (Çeliköz and Çetin, 2004). That is, a college student who develops a positive attitude towards the teaching profession will want to do his or her best to learn the profession. The factor that influences learning the profession in the best way is to attend classes regularly at university. According to Kuh et. al, (2011) class attendance is defined as participation in both in-class and out-of-class educational activities to achieve educational goals. While students' under-attendance in course practices has a negative impact on their learning, their high class attendance will have a positively impact (Wang, Bergin and Bergin, 2014).

In this research, the attitudes of the prospective teachers towards the teaching profession and their level of class attendance was examined in terms of various variables and the answer to the question whether there is a correlation between the attitudes of the prospective teachers towards the teaching profession and their level of class attendance was sought.

Design of the study

In this study, descriptive and relational screening models were used among survey models. The participants of the study are approximately 446 students studying in the special education and mental disabilities departments of Trakya University, Abant İzzet Baysal University and Zonguldak Karaelmas University in 2017-2018. The data collection instruments are "class attendance scale" developed by Eryılmaz (2014) and "attitude scale of teaching profession" developed by Tanrıoğen (1997) and later reorganized performing factor analysis by Aydın and Sağlam (2012). In the analysis of the data, SPSS 20.0 statistical package program was employed. The collected data were tested for normality and the data were found to be distributed normally.

Findings

The class attendance levels of prospective teachers are high and no significant difference in the level of class attendance was detected in terms of gender variable. When comparing special education department with the department of mentally handicapped education with regards to department variable, a meaningful difference was detected in favor of teacher candidates studying at special education department. Besides, there is a significant difference in favor of the students who want to go on working in this field when considering wanting to work in this area variable and finally taking the class variable into account, it was seen that there is a significant difference in favor of the 1st grade students when they were compared with the 3rd and 4th graders.

Teacher candidates' attitudes towards the teaching profession seem to be at a high level. When considering the level of attitude towards the teaching profession based on the gender variable, a significant difference was found in favor of the females; in favor of prospective teachers studying at the department of mentally handicapped in terms of department variable; in favor of the ones who want to work in this field; and finally in favor of the 1st grade students with regards to other classes. A significant correlation which is $r = .502$ between the attitudes of prospective teachers towards the teaching profession and their class attendance levels was determined. Therefore, the attitude towards the profession can be seen as a predictive variable in determining the level of class attendance attitude.

Discussion

No significant difference in the level of participation of the teacher candidates was detected according to the gender variable. In the literature, teachers expect female students to be individuals who are decent, respectful, hardworking, helpful, obedient to school rules and high academic achievers. Male students, on the other hand, are seen as individuals asking irrelevant questions, and whose negative behaviors are more tolerated by teachers (Renold, 2006). When taking these into consideration, male

students are expected to have lower attendance levels. However, the fact that there is no difference between the male and female teacher candidates based on the findings of this research suggests the result that the university professors in this study behave their students without discrimination.

Students studying at special education department significantly differ from the students studying at the department of mentally handicapped education in terms of class attendance. The decrease in the level of class attendance of teacher candidates for mentally handicapped education can be explained by the fact that they study for Public Personnel Selection Examination, which is known as Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) in Turkish, especially in the last grade and they attend private courses for this reason. First year students' high level of class attendance could be explained by this reason.

Teacher candidates' attitudes toward the teaching profession differed significantly in terms of gender variable in favor of the female teacher candidates. We can attribute this result to women's seeing teaching as a women's profession and adopting it as a profession more than men do. Besides, female students tend to make career plans more than male students (Kuleyin, Çelik and Kaya, 2014).

Taking the department into account, it is seen that the students of special education department adopted the teaching profession more than the students of the department of mentally handicapped education. This data can be explained by the difference of the classes taken in these departments. Teacher candidates studying at the special education department take more classes from different areas of disability such as children with attention deficit and hyperactivity, learning disabilities, sight and hearing impairments.

The attitudes of prospective teachers who want to work in this area after graduation differ from candidates who do not want to work at a significant level. In order to work in a professional field efficiently, it is necessary to love and adopt that field. The studies carried out in this field suggest that loving teaching is found among the reasons for choosing the teaching as a profession (Çermik, Doğan and Şahin, 2010). Wanting to work in this profession after graduating from university is a sign of love for the profession. For this reason, it can be seen as a normal result that teacher candidates who want to work in this profession after their graduation have high professional points.

1. GİRİŞ

Özel eğitimin temel amacının, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin toplumda bağımsız yaşamasını sağlayacak becerilerin öğretilmesi olması nedeniyle bu bireylere verilecek eğitimin niteliği çok önemlidir. Verilen eğitim sürecinde özel eğitim öğretmeninin rolü çok önemlidir. Bu yüzden özel eğitim öğretmenlerinin iyi bir uzmanlığının olması, tüm sınıf düzeylerinde öğrencilerine ve yetersizlik gruplarına uygun eğitim verebilmesi, program ve müdahaleler konusunda yeterli bilgiye sahip olması ve ebeveynler ile iş birliği içinde olması beklenmektedir (Ngang, 2012). Tüm bunlar öğretmenlerin “öğretmenlik mesleğine” yönelik geliştirdikleri tutumlar ile ilişkilidir.

Öğretmenlik mesleği 1973 tarih ve 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 43.maddesine göre “Devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleği” olarak tanımlanmaktadır. Öğretmenlik mesleği bireysel, sosyal, kültürel, bilimsel, teknolojik boyutları olan profesyonel bir meslektir (Uygun, 2008). Ayrıca sabır, özveri ve sürekli çalışma gerektirmektedir (Aşkar ve Erden, 1987). İyi bir öğretmenin mezun olduğu alanına ait bilgi ve becerilere sahip olmasının (Çetin, 2006) yanında bu mesleği severek ve isteyerek yapması gerekmektedir (Aşkar ve Erden, 1987). Bütün bu faktörleri belirleyen en önemli değişken bireyin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarıdır (Üstüner, 2006). Başka bir ifade ile iyi bir öğretmenin mesleğine yönelik olumlu bir tutum içinde olması gerekmektedir (Çetin, 2006).

Tutum, “bir bireye atfedilen ve onun psikolojik bir obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan bir eğilimdir” (Kağıtçıbaşı, 1999; Feldman 1993; Bohner ve Wanke, 2002). Tutumlar doğuştan getirilmemekte öğrenme yoluyla sonradan kazanılmaktadır. Bir başka ifade ile tutum objesiyle etkileşime girerek öğrenilmektedir (Sezer, 2012;Phillips, 2003). Bir tutumun üç ögesi bulunmaktadır. Bunlar bilişsel, davranışsal ve duygusal öğeleridir (Kağıtçıbaşı, 1999;Wood, 2000). Bu öğeler kısaca şu şekilde açıklanabilir:

Bilişsel öge: Tutumun oluşmasında ilk basamaktır. Bireyin tutum objesine karşı inançları, bilgi yapıları ve düşünceleri bilişsel ögeyi oluşturmaktadır.

Duygusal öge: Tutum objesini sevme, hoşlanma gibi duygusal hisleri içermektedir. Tutum objesine yönelik güçlü olan duygusal tutumların değiştirilmesi çok zordur.

Davranışsal öge: Bireyin bir tutum objesine karşı bilişsel ve duygusal ögeye bağlı olarak sergilediği davranışları ifade etmektedir (Wood, 2000).

Genellikle bir tutum objesine ilişkin edinilen bilgi, duyguları etkilemekte ve sonunda davranışa dönüşmektedir. Fakat bazen tutum objesine karşı düşüncemiz ve duygusal tepkilerimiz oluşsa da her zaman davranışa dönüşmeyebilir (Kağıtçıbaşı, 1999; Wood, 2000).

Öğretmen adaylarının da öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutum geliştirmeleri gerekmektedir. Öğretmenlik mesleğine ilişkin olumsuz tutum geliştiren öğretmenler, bu olumsuzluklarını sınıfta öğrencilerine karşıda sergileyeceklerdir (Kılıç, 1997). Öğretmenlerin olumsuz tutumları öğrencilerin okula ve öğretmenlere karşı olumsuz bakmalarına sebep olabilecektir (Çeliköz ve Çetin, 2004; Johnson ve Howell, 2005). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine karşı olumlu tutum geliştirmeleri onların meslekteki yaşantılarını olumlu olarak etkileyecektir. Mesleğe başladıklarında mesleklerini layığıyla yapacaklardır. Öğrencilerine daha yakın ve samimi olacaklardır. Buna ek olarak mesleklerindeki yenilikleri araştırarak ve daha yaratıcı düşüneceklerdir (Çeliköz ve Çetin, 2004).

Öğretmenlerin mesleklerine yönelik tutumları öğrencilik yıllarındaki yaşantıları ile yakından ilişkilidir (Çeliköz ve Çetin, 2004). Başka bir ifade ile öğretmenlik mesleğine olumlu tutum geliştiren bir üniversite öğrencisi mesleğini en iyi şekilde öğrenmek isteyecektir. Mesleğini en iyi şekilde öğrenmeyi etkileyen faktörlerden birisi de üniversite yıllarında düzenli şekilde derslere katılmaktır. Kuh ve diğerleri (2011) derse katılımı eğitim hedeflerine ulaşmak için sınıf içi ve sınıf dışı eğitsel etkinliklere katılım olarak tanımlamaktadırlar. Öğrencilerin ders uygulamalarına eksik katılımları öğrenmelerini olumsuz; derse yüksek katılımları ise olumlu şekilde etkileyecektir (Wang, Bergin ve Bergin, 2014). Öğrencilerin derslere katılımlarının çeşitli yararları bulunmaktadır. Öğrenciler derse katıldıklarında daha fazla öğrenciyle birlikte işlenen konu analiz edilir ve öğrenciler birlikte öğrenirler. Öğrenciler sınıfta bir problemi çözdüğünde, problem çözme konusunda deneyim yaşayacaklardır ve daha fazla geri bildirim alacaklardır (Kuh, 2003). Ayrıca katılım dolaylı olarak değerlendirme için öğrencinin sınıf içindeki performansı hakkında öğretmenlere bilgi sağlar (Ewell ve Jones, 1996). Bunlara ek olarak derse katılım öğrencinin bireysel gelişimlerine, zihinsel gelişimlerine katkı sağlamaktadır. Üniversite döneminde derse katılan ve üreten öğrenciler mesleklerinde de üretken bireyler olup mutlu bir yaşam sürerler (Shulman, 2002). Alan yazına baktığımızda derse katılımın üç boyutu bulunmaktadır. Bu boyutlar bilişsel, duygusal ve davranışsal boyutlardır (Fredricks, Blumenfeld ve Paris, 2004).

Davranışsal katılım: davranışsal katılım öğrencinin akademik, sosyal ve ders dışı etkinliklere katılımını ifade eder. Davranışsal katılım öğrencinin okulu bırakmaması ve eğitim hedeflerini kazanması için çok önemlidir.

Duygusal katılım: Öğrencinin öğretmenlerine, sınıf arkadaşlarına ve okula karşı olumlu ve olumsuz tepkiler geliştirmesini ifade eder. Öğrencinin devam ettiği okuluyla bağ kurmasını; eğitim hedeflerini kazanmak için gönüllü katılımı ifade etmektedir.

Bilişsel katılım: Bilişsel anlamda derse katılan öğrenciler zorlu becerilerde ustalaşmakta ve karmaşık bilgileri öğrenmeye gönüllü ve istekli olmaktadır.

Türkiye’de, öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları (Açışlı ve Kolomuç, 2012; Aksoy, 2010; Bulut, 2009; Çapri ve Çelikkaleli, 2008; Demirtaş, Cömert ve Özer, 2011; Tekerek ve Polat, 2011) ve derse katılım düzeylerini (Adıyaman, 2008; Aydeniz, 2017; Cengiz, İnce ve Çiçek, 2009; Çelik, Toraman ve Çelik, 2018; Eryılmaz ve Dereli, 2011; Ulusoy ve Yazçayır, 2005; Sever, Ulubey, Toraman ve Türe, 2014) inceleyen çeşitli araştırmalar da bulunmaktadır. Buna karşın alanyazınına baktığımızda özel eğitim öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutum ve derse katılım düzeylerini ölçen araştırmalara rastlanmamıştır. Bu araştırmanın bu yönüyle alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu sebeple bu araştırmada öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının ve derse katılım düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğretmen adaylarının derse katılım düzeyleri nedir?
2. Öğretmen adaylarının derse katılım düzeyleri cinsiyet, bölüm, sınıf ve bu alanda çalışmak isteyip istememe durumuna göre değişmekte midir?
3. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ne düzeydedir?
4. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının düzeyi cinsiyet, bölüm, sınıf ve bu alanda çalışmak isteyip istememe durumuna göre değişmekte midir?
5. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ile derse katılım düzeyleri arasında bir ilişki var mıdır?
6. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları derse katılım düzeylerini yordamakta mıdır?

2. YÖNTEM

2.1 Araştırmanın modeli

Bu araştırma nicel araştırma desenli olup tarama modelindedir. Tarama modellerinden ise betimsel ve ilişkisel taramalar şeklinde düzenlenmiştir. Betimsel tarama modelinde var olan durum olduğu biçimde tanımlanmaya; ilişkisel tarama modelinde ise değişkenler arasındaki birlikte değişimin varlığı ya da derecesi belirlenmeye çalışılır (Karasar, 2017). Bu araştırmada da öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ile derse katılım düzeyleri çeşitli değişkenler açısından incelenmiş; mesleğe ilişkin tutumları ile katılım düzeyleri arasındaki ilişkinin de yönü ve düzeyinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

2.2 Çalışma grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Trakya Üniversitesi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi ve Zonguldak Karaelmas Üniversitesine devam eden özel eğitim ve zihin engelliler bölümünde öğrenim gören yaklaşık 446 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Aşağıdaki tabloda çalışmada yer alan öğretmen adaylarının kimi değişkenlere göre sayı ve yüzdeleri yer almaktadır.

Tablo 1: Çalışmada yer alan öğretmen adaylarının kimi değişkenlere göre sayı ve yüzdeleri

Değişken	Sayı	Yüzde
Kadın	253	56.7
Erkek	193	43.3
Özel eğitim	254	57
Zihin engelliler	192	43
1.sınıf	74	16.6
2.sınıf	127	28.5
3.sınıf	131	29.4
4.sınıf	114	25.6
Alanda çalışmayı düşünüyorum	419	94
Alanda çalışmayı düşünmüyorum	27	6
Toplam	446	--

Tablo 1’de görüldüğü gibi adayların yaklaşık %56’sı kadın, yaklaşık %44’ü erkektir. Az da olsa (%6) adayların bir kısmı öğrenim gördükleri alanda çalışmayı düşünmemektedirler. Bunun yanında 1.sınıflar hariç genel olarak diğer sınıflardan yakın oranlarda adayın çalışmada yer aldığı görülmektedir. Öğretmen adaylarının %57’si özel eğitim, %43’ü ise zihin engelliler öğretmenliğindedir.

2.3 Veri toplama araçları

Çalışmada veri toplama araçları olarak “derse katılım ölçeği” ile “öğretmenlik mesleği tutum ölçeği”nden yararlanılmıştır. Derse katılım ölçeği Eryılmaz (2014) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin geliştirilmesi sürecinde üniversite öğrencilerinden elde edilen verilerden yararlanılmıştır. Yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları sonucunda üç boyut ve 15 maddeden oluşan “genel olarak derse katılım ölçeği”ne ulaşılmıştır. Araştırmacı, bu üç boyutu “davranışsal”, “bilişsel” ve “duygusal” katılım

olarak tanımlamıştır. Ölçeğin geliştirilme sürecinde seçilen örneklem grubunun öğrenim düzeyi ile araştırma sürecinde de benzer örneklem gruplarından yararlanılması ve ölçme aracında genel katılıma yönelik önermelerin bulunması bu ölçme aracının tercih edilmesine neden olmuştur. Ölçme aracı, “hiç uygun değil”den “tamamen uygun”a yönelik tercihleri içeren 5’li likert tipinde hazırlanmıştır. Ölçekte olumsuz madde bulunmamakta ve bir katılımcı toplam 15 ila 75 puan arasında puan alabilmektedir. Yüksek puan derse katılımın yoğun olduğu anlamına gelmektedir. Ölçeğin geliştirilme aşamasında yapılan iç tutarlılığa yönelik analizde; duygusal katılım için .84, davranışsal katılım için .86, bilişsel katılım için .84 ve ölçeğin genelinden .92 katsayılarına ulaşılmıştır. Bu çalışmada da örneklemde elde edilen verilerin iç tutarlık katsayılarına yönelik katsayılar tablo 2’de belirtildiği gibidir:

Tablo 2: *Derse katılım ölçeğinden elde edilen iç tutarlık katsayıları*

Faktör adı	İç tutarlık katsayısı
Duygusal katılım	.862
Davranışsal katılım	.844
Bilişsel katılım	.877
Ölçeğin geneli	.911

Akbulut (2010), iç tutarlık değerinin .60 ve üzerinde olmasının “oldukça güvenilir” bir iç tutarlık değeri olarak kabul edildiğini belirtmektedir. Bu kapsamda tablo 2’deki değerler ölçme aracının iç tutarlılık katsayılarının tüm alt faktörlerde ve ölçeğin genelinde oldukça güvenilir olduğu şeklinde yorumlanabilir. İç tutarlık değerlerinin ardından ölçeğin yapı geçerliği için doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. DFA için AMOS 16.0 programından yararlanılmıştır. Yapılan analizden elde edilen veriler aşağıda belirtildiği gibidir.

Tablo 3: *Derse katılım ölçeğinin yapı geçerliğine ilişkin uyum değerleri verileri*

Bakılan Uyum indeksleri	Uyum değerleri	Sınır değerleri*	Açıklama*
χ^2/d	4.09	≤ 5	İyi uyum
RMSEA	.083	≤ 0.08	İyi uyum
SRMR	.000	≤ 0.10	İyi uyum
NFI	.903	≥ 0.90	İyi uyum
CFI	.925	≥ 0.90	İyi uyum
GFI	.903	≥ 0.85	İyi uyum
AGFI	.866	≥ 0.80	İyi uyum

- * Uyum değerleri Şimşek (2007)’den alınmıştır.

Tablo 3’den de görüldüğü gibi bakılan uyum değerlerinin kabul edilebilir sınırların içinde değer aldıkları görülmektedir. Bu kapsamda elde edilen verilerin var olan yapıyla uyum gösterdiği ve yapı geçerliğinin sağlandığı şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmada kullanılan bir diğer veri toplama aracı ise ilk olarak Tanrıoğen (1997) tarafından geliştirilen ve sonrasında Aydın ve Sağlam (2012) tarafından faktör analizi yapılarak yeniden düzenlenen “öğretmenlik mesleği tutum ölçeği”dir. Ölçekte toplam 34 madde ve tek bir faktör bulunmaktadır. Bunların 10 adeti olumsuz; diğer maddeler ise olumlu yargı bildiren ifadelerden oluşmaktadır. Ölçek 5’li Likert tipinde “hiç katılmıyorum”dan “tamamen katılıyorum” şeklinde derecelendirilmiştir. Bu çalışmada ölçeğin iç tutarlık katsayısı .961 olarak bulunmuştur. İç tutarlık değerlerinin ardından ölçeğin yapı geçerliği için alt ve üst gruplar arasındaki farka bakılmıştır. . Yapılan analizden elde edilen veriler aşağıda belirtildiği gibidir.

Tablo 4: *Öğretmenlik mesleği tutum ölçeğinin ayırt ediciliğine ilişkin veriler*

Gruplar	Sayı	$\bar{X}$	F	t	df	Sig.(p)
Alt %27	121	3.01	31.371	-56.468	240	.000
Üst %27	121	4.75				

Tablo 4’te belirtildiği gibi ölçeğin alt ve üst %27’lik gruplar bazında yapılan analizinde gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olduğu ($p < .001$) görülmektedir. Aritmetik ortalamalar ve anlamlılık değeri açısından bu sonuçlar ölçme aracından elde edilen verilerin ayırt edici ve geçerli olduğu şeklinde yorumlanabilir.

2.4 Verilerin toplanması ve analizi

Verilerin analizinde SPSS 20.0 istatistik paket programından yararlanılmıştır. Araştırma problemleri doğrultusunda verilerin analizine geçilmeden önce dağılımların normalliğine bakılmış, bu kapsamda çarpıklık ve basıklık değerleri ile Kolmogorov-Smirnov değerlerinin normallik ölçütünü karşılayacak şekilde değerler aldığı gözlemlenmiştir. Tutum ve katılım ölçeğinin geneline yönelik olarak çarpıklık ve basıklık değerleri aşağıda belirtildiği gibidir.

Tablo 5: Derse katılım ölçeği ve öğretmenlik mesleği tutum ölçeğine yönelik çarpıklık ve basıklık değerlerine ilişkin veriler

	Tutum	Derse katılım		
		Duygusal	Davranışsal	Bilişsel
Çarpıklık	-.247	-.194	-.221	-.309
Basıklık	-.875	.264	.284	.110

Tablo 5’de görüldüğü gibi ölçme araçlarından elde edilen verilerde çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1 ile +1 arasında değer aldıkları görülmektedir. Bu değerler verilerin normal dağılım gösterdiği şeklinde (Palland, 2002; Akbulut, 2010) yorumlanabilir. Bu doğrultuda verilerin analizinde parametrik test istatistiklerinden yararlanılmıştır. Verilerin analizinde alt amaçlar doğrultusunda t-testleri ve ANOVA analizlerinden yararlanılmış ve bu doğrultuda kimi yorumlamalara gidilmiştir.

Öğretmen adaylarının derse katılım ve tutum düzeylerinin yorumlanmasında ise aritmetik ortalamalardan ve puan aralıklarından yararlanılmıştır. Ölçek ortalamalarına ilişkin düzey aralıkları; 1.00 – 1.80 çok düşük düzey, 1.81 – 2.60 düşük düzey, 2.61 – 3.40 orta düzey, 3.41 – 4.20 yüksek düzey ve 4.21 – 5.00 ise çok yüksek düzey olarak belirlenmiştir. Verilerin yorumlanmasında bu ölçek aralıkları dikkate alınmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgulara ve yorumlarına yer verilmiştir. Bulguların sunulduğunda alt sorunlara ilişkin sıralama temele alınmıştır.

ALT SORUN 1: Öğretmen adaylarının derse katılım düzeyleri nedir?

Öğretmen adaylarının derse katılım düzeyleri belirlenirken veri toplama aracında yer alan bağımsız değişkenlere göre (cinsiyet, bölüm, sınıf, alanda çalışacağım/çalışmayacağım) bir ayırım yapılmıştır. Düzeylerin belirlenmesinde ise veri analizinde belirtilen puan aralıklarından yararlanılmıştır. Analize yönelik veriler tablo 6’da belirtildiği gibidir.

1.00 - 1.80 çok düşük düzey katılım; 1.81 – 2.60 düşük katılım; 2.61 – 3.40 orta düzey;
3.41 – 4.20 yüksek katılım; 4.21 – 5.00 çok yüksek katılım

Tablo 6: Öğretmen adaylarının kimi bağımsız değişkenlere göre derse katılım düzeyleri

Değişken	Aritmetik ortalama	Standart sapma	Düzye
Erkek	3.49	.67	Yüksek
Kadın	3.52	.60	Yüksek
Özel eğitim	3.59	.65	Yüksek
Zihin engelliler	3.40	.57	Orta
1.sınıf	3.72	.65	Yüksek
2.sınıf	3.53	.66	Yüksek
3.sınıf	3.46	.52	Yüksek
4.sınıf	3.41	.62	Orta düzey
Bu alanda çalışacağım	3.54	.61	Yüksek
Bu alanda çalışmayacağım	3.03	.65	Orta düzey
Toplam	3.51	.62	Yüksek

Tablo 6’da görüldüğü gibi öğretmen adaylarının genel olarak derse katılım düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir. Kadın öğretmen adaylarının erkek adaylardan, özel eğitim bölümü olarak kayıt

yaptıranların zihin engelliler öğretmenliğinde okuyanlardan, 1.ve 2.sınıf öğrencilerinin de 3. ve 4.sınıf öğrencilerinden derse katılım düzeylerinin daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Derse katılım açısından en yüksek farklılığın ise mezuniyet sonrasında bu alanda çalışmak isteyen öğretmen adayları ile bu alanda çalışmak istemeyen adaylar arasında olduğu söylenebilir.

ALT SORUN 2: Öğretmen adaylarının derse katılımları cinsiyet, bölüm, sınıf ve bu alanda çalışmak isteyip istememe durumuna göre değişmekte midir?

Öğretmen adaylarının derse katılım düzeylerinin yüksek düzeyde olduğu görülmüş ve bu düzeyin kimi değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı alt sorun 2’de incelenmiştir. Tablo 7 ve tablo 8’de öğretmen adaylarının derse katılım düzeylerinin cinsiyet, bölüm, sınıf ve bu alanda çalışıp / çalışmama durumuna göre anlamlı derecede değişip değişmediğine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 7: Derse katılım düzeyinin cinsiyet, sınıf, bölüm ve bu alanda çalışıp/çalışmama durumlarına göre değişip değişmediğine ilişkin veriler

Değişken		n	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	P	Etki değeri
Cinsiyet	Erkek	193	3.49	.67	444	-.438	.662	--
	Kadın	253	3.52	.58				
Bölüm	Özel eğ.	254	3.59	.64	444	3.17	.002	.022
	Zihin eng.	192	3.40	.67				
Bu alanda çalışacağım/ çalışmayacağım	Evet	419	3.54	.61	444	4.19	.000	.038
	Hayır	27	3.03	.65				

Tablo 7’de görüldüğü gibi cinsiyete göre ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Bölüm değişkeni açısından ise ortalamalar arasında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmüştür. Özel eğitim bölümü öğrencilerinin zihin engelliler öğretmenliğine göre derse katılımları anlamlı derecede farklılaşmıştır. Etki değerine bakıldığında da eta kare değerinin .022 olduğu görülmektedir. Akbulut (2010), .01 ile .06 arasında yer alan etkililik değerlerinin küçük etki değerine sahip olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda özel eğitim bölümünde okuyan öğrenciler ile zihin engelliler öğretmenliğinden okuyan öğrenciler arasındaki farklılığın etki değerinin düşük olduğu söylenebilir. Benzer bir farklılık bu alanda çalışmak isteyen adaylar ile istemeyen adaylar arasındadır. Bu adayların da derse katılımları anlamlı derecede farklılaşmıştır. Etki değerine bakıldığında ise (.038) küçük etki değerine sahip olduğu görülmüştür. Tablo 8’de ise adayların sınıf değişkenine göre katılımlarının anlamlı derecede değişip değişmediğine bakılmıştır.

Tablo 8: Derse katılım düzeyinin sınıf değişkenine göre değişip değişmediğine ilişkin veriler
ANOVA Testi

	Kareler toplamı	Serbestlik derecesi	Kareler ortalaması	F	Anlamlılık (Sig.)
Gruplar arası	4.79	3	1.60	4.16	.006
Gruplar içi	169.817	442	.384		1 – 3
Toplam	174.616	445			1 – 4

Tablo 8’deki değerler, sınıf değişkenine göre adayların derse katılım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olduğunu ($p < .05$) göstermektedir. Bu kapsamda hangi sınıflar arasında farklılığın olduğunu belirlemek için post-hoc analizi yapılmıştır. Analizden önce varyansların eşitliğine bakılmıştır.

Tablo 9: Derse katılım düzeyinin sınıf değişkenine göre değişip değişmediğine ilişkin veriler
Varyansların homojenliği testi

Levene değeri	Serbestlik derecesi 1	Serbestlik derecesi 2	Anlamlılık (Sig.)	Etki değeri
1.46	3	442	.223	.027

Anlamlılık ve Levene değerleri, dağılımda varyansların eşitliği şartının sağlandığını ($p > .05$) göstermektedir. Varyansların eşit dağılım göstermesinden dolayı post-hoc izleme analizinde Scheffe

testine başvurulmuştur. Akbulut (2010), Scheffe testinin faktör analizinde en sıkı analiz yöntemi olduğunu belirtmektedir. Yapılan analizde de sınıf değişkenine göre 1.sınıflar lehine 3. ve 4. sınıflar ile arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür.

ALT SORUN 3: Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ne düzeydedir?

Öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin tutum düzeylerinin belirlenmesinde veri analizinde belirlenen değer aralıkları temele alınmıştır. Kimi değişkenlere göre tutum düzeyleri tablo 10’da belirtildiği gibidir.

Tablo 10: Öğretmen adaylarının kimi değişkenlere göre mesleğe yönelik tutum düzeyleri

Değişken	Ortalama	Standart sapma	Düzye
Erkek	3.82	.72	Yüksek
Kadın	3.96	.70	Yüksek
Özel eğitim	3,98	.72	Yüksek
Zihin engelliler	3,79	.69	Yüksek
1.sınıf	4,28	.61	Çok yüksek
2.sınıf	3,77	.72	Yüksek
3.sınıf	3,76	.62	Yüksek
4.sınıf	3,94	.76	Yüksek
Bu alanda çalışacağım	3.96	.67	Yüksek
Bu alanda çalışmayacağım	2.87	.44	Orta düzey
Toplam	3.90	.70	Yüksek

Öğretmen adaylarının tutum düzeyleri genel olarak dikkate alındığında mesleğe yönelik olarak yüksek düzeyde olumlu bir tutumun yer aldığı görülmektedir. Sadece bu alanda çalışmak istemeyen öğretmen adaylarının “orta düzey” bir tutum değerine sahip olduğu görülmektedir.

ALT SORUN 4: Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları kimi bağımsız değişkenlere göre farklılaşmakta mıdır?

Öğretmen adaylarının tutum puanları arasındaki farklılıkların kimi değişkenlere göre anlamlı derecede farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin analizlere tablo 11 ve tablo 12’de yer verilmiştir.

Tablo 11: Öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum düzeyinin cinsiyet, sınıf, bölüm ve bu alanda çalışıp/çalışmama durumlarına göre değişip değişmediğine ilişkin veriler

Değişken	n	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	P	Etki değeri	
Cinsiyet	Erkek	193	3.82	.71	444	-2.074	.039	.010
	Kadın	253	3.96	.69				
Bölüm	Özel eğ.	254	3.98	.71	444	2,818	.005	.018
	Zihin eng.	192	3.79	.68				
Bu alanda çalışacağım/ çalışmayacağım	Evet	419	3.96	.67	444	8.300	.000	.134
	Hayır	27	2.87	.44				

Tablo 11’de görüldüğü gibi öğretmen adaylarının tutumları cinsiyete, bölüme ve bu alanda çalışmak isteyip istememe durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Cinsiyet açısından kadın adayların, bölüm açısından özel eğitim bölümü öğrencilerinin ve bu alanda çalışmak isteyen adayların tutumları anlamlı derecede diğer adaylardan farklılaşmıştır. Etki değerleri açısından bakıldığında ise cinsiyet ve bölüm değişkeninin tutumlar üzerinde küçük etki düzeyine sahipken, bu alanda çalışmak isteyip istememenin daha yüksek bir etki düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Tablo 12’de sınıf değişkenine göre tutumların anlamlı derecede değişip değişmediğine bakılmıştır.

Tablo 12: Öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutumlarının sınıf değişkenine göre değişip değişmediğine ilişkin veriler

ANOVA Testi					
	Kareler toplamı	Serbestlik derecesi	Kareler ortalaması	F	Anlamlılık (Sig.)
Gruplar arası	15.192	3	5.064	10.728	.000
Gruplar içi	208.630	442	.472		1 – 2
Toplam	223.822	445			1 – 3 1 – 4

Tablo 12’de sınıf değişkenine göre adayların mesleğe ilişkin tutum düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olduğu ($p < .001$) görülmektedir. Bu kapsamda hangi sınıflar arasında farklılığın olduğuna yönelik olarak post-hoc analizi yapılmıştır. Analizden önce varyansların eşleşliğine bakılmıştır.

Tablo 13: Tutum düzeyinin sınıf değişkenine göre değişip değişmediğine ilişkin veriler

Varyansların homojenliği testi				
Levene değeri	Serbestlik derecesi 1	Serbestlik derecesi 2	Anlamlılık (Sig.)	Etki değeri
6.912	3	442	.000	.068

Anlamlılık ve Levene değerleri, dağılımda varyansların eşleşliği şartının sağlanmadığını ($p < .05$) göstermektedir. Varyansların eşit dağılım göstermemesinden dolayı post-hoc izleme analizinde Tamhane testine başvurulmuştur. Yapılan analizde de sınıf değişkenine göre 1.sınıflar ile diğer sınıf düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmüştür. Etki değeri açısından da (.068) orta etki düzeyine sahip olduğu söylenebilir.

ALT SORUN 5: Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ile derse katılım düzeyleri arasında bir ilişki var mıdır?

Kuramsal olarak olumlu tutumun, adayların katılım düzeylerini olumlu yönde etkilediği ve bu iki kavram arasında bir ilişkinin olduğu söylenebilir. Öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin tutumları ne kadar yüksek ise derse katılımlarının da benzer bir şekilde değişkenlik göstermesi kuramsal çerçevede öngörülecek bir durumdur. Buna ilişkin olarak yapılan analiz tablo 14’de belirtildiği gibidir.

Tablo 14: Mesleğe ilişkin tutum ile derse katılım düzeyleri arasındaki ilişki

Değişkenler	Aritmetik ortalama	Tutum	Derse katılım
Tutum	3.90	-	.502*
Derse katılım	3.51	.502*	-

*Korelasyon değeri .000 düzeyinde anlamlıdır.

Öğretmen adaylarında tutum ve derse katılım arasında anlamlı düzeyde $r = .502$ oranında anlamlı bir ilişki görülmüştür. Cohen (1988) ilişki değerlerinin yorumlanmasında .10 ile .30 arasında “düşük”, .30 ile .50 arasında “orta”, .50 ve yukarısını ise “yüksek” düzey ilişki olarak belirtmektedir. Bu değerler temele alındığında iki kavram arasında yüksek düzey bir ilişkinin varlığı söylenebilir.

ALT SORUN 6: Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları derse katılım düzeylerini yordamakta mıdır?

Mesleğe ilişkin tutumun derse katılımı yordayıp yordamadığına ilişkin olarak regresyon analizi yapılmıştır. Regresyon analizinde basit doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır. Buna ilişkin veriler tablo 15’te belirtildiği gibidir.

Tablo 15: Mesleğe ilişkin tutumun derse katılımı yordayıp yordamadığına ilişkin regresyon analizi

Model	R	R ² (R square)	Düzeltilmiş R ²	Varsayılan standart hata
1	.502	.252	.250	.54241

Yukarıda tabloda yer alan verilerin anlamlı olup olmadığına yönelik olarak yapılan ANOVA analizinde de ($F = 149,518$; $p < .001$) modelin başarılı olduğu görülmüştür. Mesleğe ilişkin tutumun tek başına derse

katılım davranışının %25'ini açıklayabildiği söylenebilir. Yani derse katılım davranışını belirlemede mesleğe ilişkin tutum yordayıcı bir değişken olarak görülebilir.

4. TARTIŞMA VE YORUM

Bu çalışmada öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile derse katılımları arasında anlamlı düzeyde bir ilişki görülmüştür. Araştırma sonuçlarına baktığımızda derse katılım ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutum arasında yüksek düzeyde bir ilişki olduğu söylenebilir. Ayrıca mesleğe yönelik tutumun tek başına derse katılım davranışının %25'ini açıklayabileceği görülmüştür. Tüm bu bulgular mesleğe ilişkin tutumun, derse katılımı belirlemede önemli bir değişken olarak görülebileceğini vurgulamaktadır.

Öğretmen adaylarının derse katılım düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Alanyazına baktığımızda tüm eğitim kademelerinde aynı sınıfta oturan, aynı öğretmenden ders alan ve aynı kitabı okuyan kızlar ve erkekler öğrenciler öğretmenlerden farklı tepkiler almaktadırlar. Bütün eğitim kademelerinde kız öğrenciler dersliklerin görünmeyen katılımcılarıdır (Sadker ve Sadker, 1986). Öğretmenler kız öğrencilerden terbiyeli, saygılı, derslerine çalışan, yardımsever, söz dinleyen, okul ve sınıf kurallarına uyan ve akademik başarısı yüksek bireyler olmalarını beklemektedir. Buna karşın erkek öğrenciler ise dersi kaynatan, ilgisiz sorular soran kişiler olarak görülmekte ve erkek öğrencilerin olumsuz davranışları öğretmenler tarafından daha fazla tolere edilmektedir (Renold, 2006). Tüm bunlara baktığımızda erkek öğrencilerin derse katılım düzeylerini daha düşük olması beklenmektedir. Ancak bu araştırma bulgularında erkek öğretmen adayları ile kız öğretmen adayları arasında fark olmaması bu araştırma kapsamında alanyazından farklı bulgular ortaya koymuştur. Bunun nedeni kadın adaylar kadar olmasa da erkek adayların da yüksek bir mesleki tutuma sahip olmaları ve lisans öğrenimi sırasında çoğunluğunun bu mesleğe yönelik bir çalışma isteğine bağlı olmaları olabilir. Bu gerekçelerle erkek adaylar kadın adaylar kadar ortalamaya sahip olmasalar da derslere yüksek düzey katılım göstermektedirler.

Özel eğitim bölümü öğrencilerinin zihin engelliler öğretmenliğine göre derse katılımları anlamlı derecede farklılaşmıştır. Zihin engelliler öğretmenliği öğretmen adaylarının derse katılım düzeylerinin düşmesi, öğretmen adaylarının özellikle son sınıfta KPSS'ye hazırlanmaları ve bu sebeple dershaneye gitmeleri ile açıklanabilir. Yine sınıf bazında birinci sınıf öğrencilerinin derse katılım düzeylerinin yüksek çıkması da bu sebebe bağlanabilir. Çünkü 2017-2018 eğitim-öğretim yılı temel alındığında üniversitelerde birinci ve ikinci sınıflar özel eğitim bölümünü oluşturmada, üç ve dördüncü sınıflar zihin engelliler öğretmenliğini oluşturmaktadır. Bu sebeple son sınıflar zihin engelliler öğretmenliği bölümü öğrencilerinden oluşmuştur.

Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları cinsiyet değişkeni açısından kadın öğretmen adaylarından yana anlamlı farklılık göstermiştir. Bu araştırma sonuçları Shaukat, Riasat, Saeed, Muhammad ve Zaghham (2011)'in yaptıkları çalışmayla benzerlik göstermektedir. Shaukat, Riasat, Saeed, Muhammad ve Zaghham (2011) yaptıkları çalışmada kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre mesleğe daha olumlu tutum içinde olduklarını ortaya koymuşlardır. Benzer şekilde Aydın ve Sağlam (2012) yaptıkları çalışmada son sınıf kız öğrencileri ile erkek öğrenciler arasında kızlardan yana anlamlı bir farklılık gözlemişlerdir. Çapri ve Çelikkaleli (2008) yaptıkları çalışmada kız öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarını erkek öğretmen adaylarından yüksek olduğunu bulmuşlardır. Üstün, Erkan ve Akman (2004) okul öncesi öğretmenliği öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında kız öğrencilerin ortalamasını daha yüksek bulmuştur. Buna karşın Gürbüz ve Kışoğlu (2007) tezsiz yüksek lisans programına devam eden fen-edebiyat ve eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını inceledikleri çalışmalarında erkek öğrencilerin daha olumlu tutuma sahip olduklarını gözlemiştir. Benzer şekilde Erdem ve Anılan (2000) eğitim fakültesi sınıf öğretmenliği öğrencilerinden erkek öğrencilerin tutumlarını daha yüksek bulmuştur. Bazı araştırmalar ise erkek öğretmenler ile kadın öğretmen adayları arasında anlamlı bir fark gözlememişlerdir (Açışlı ve Kolomuç, 2012; Aksoy, 2010; Çapa ve Çil, 2000; Ekici, 2014; Ergen ve Toman, 2014). Bu araştırma sonuçlarına göre kadın öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarının olumlu olması öğretmenlik mesleğinin kadınlara daha uygun görülmesinden kaynaklı olabilir (Foster ve Newman, 2005; Smedley, 2007). Araştırma sonuçlarına benzer bir açıdan baktığımızda da öğretmenlerin iş doyum düzeylerini ölçen çeşitli araştırmalarda kadın öğretmenlerin iş doyum düzeylerinin erkeklerden daha fazla olduğu sonucuna ulaşıldığı görülmektedir (Bogler, 2002;

Clark;1997; Kumaş ve Deniz, 2010). Alanyazınındaki bu bulgulara bakarak kadın öğretmenlerin öğretmenlik mesleğini daha fazla benimsedikleri ve öğretmenliği bir kadın mesleği olarak görmelerine bağlanabilir. Buna ek olarak kız öğrencilerin mesleki kariyer planlarını erkeklerden daha fazla yaptıkları görülmektedir (Kuleyin, Çelik ve Kaya, 2014).

Bölüm olarak baktığımızda da özel eğitim bölümü öğrencilerinin zihin engelliler öğretmenliğini öğretmen adaylarına göre daha fazla öğretmenlik mesleğini benimsedikleri görülmektedir. Bu durum ders farklılıklarıyla açıklanabilir. Zihin engelliler öğretmenliği bölümü öğretmen adayları sadece zihin engelliler ile ilgili dersler almaktadırlar. Buna karşın özel eğitimi bölümü öğretmen adayları daha farklı yetersizlik alanlarından da dersler (dikkat eksiliği ve hiperkativitesi olan çocuklar, öğrenme güçlüğü, görme ve işitme engelliler) almaktadırlar. Bu durumun onların mesleğe yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilemiş olabileceği düşünülmektedir.

Mezun olduktan sonra bu alanda çalışmak isteyen adayların tutumları da çalışmak istemeyen adayların tutumlarından anlamlı derecede farklılaşmaktadır. Bir meslek alanında çalışmak için mutlaka o alanı sevmek ve benimsemek gerekmektedir. Yapılan araştırmalarda, öğretmenlik mesleğini seçme gerekçeleri arasında öğretmenlik mesleğini sevmenin önemli olduğu görülmektedir (Çermik, Doğan ve Şahin, 2010). Üniversiteden mezun olduktan sonra bu meslekte çalışmak istemek mesleği sevmenin bir göstergesidir. Bu sebeple mezun olduktan sonra bu meslekte çalışmak isteyen öğretmen adaylarının mesleğe yönelik puanlarının yüksek olması öngörülen bir bulgu şeklinde yorumlanabilir. Sonuç olarak mesleğe ilişkin tutumun derse ilişkin katılıma önemli bir etkisinin olduğu, kadın adayların erkek adaylara göre daha yüksek katılım ve olumlu tutuma sahip oldukları görülmüştür. Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda özel eğitime yönelik hazırlanan yeni programın zihin engelliler programına göre adaylar tarafından daha olumlu tepkiler aldığı söylenebilir. Bu konuyla ilgili çalışma yapmak isteyen araştırmacılar farklı öğretmenlik programlarıyla çalışmalarını genişletebilirler. Derse katılımı etkileyen faktörler üzerinde öğretmen adaylarıyla görüşmeler yapılarak derinlemesine bilgiler elde edilebilir ve nicel veriler ile çeşitli karşılaştırmalar yapılabilir.

5. KAYNAKÇA

- Açışlı, S. ve Kolomuç, A. (2012). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi* 1(2), 266-271.
- Adıyaman, Y. Z. (2008). *İlköğretim okullarında öğretmenin kullandığı yöntem, teknik ve etkinliklerin öğrencinin derse katılımına etkisi ilişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi, İstanbul
- Akbulut, Y. (2010). *Sosyal bilimlerde SPSS uygulamaları*. İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık
- Aksoy, M. E. (2010). Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları (Gaziosmanpaşa Üniversitesi Örneği). *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2, 197–212.
- Aşkar P. ve Erden M. (1987). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeği. *Çağdaş Eğitim*, 121 8-11.
- Bogler, R. (2002). Two profiles of school teachers: a discriminant analysis of job satisfaction. *Teaching and Teacher Education*, 18(6), 665–673.
- Bohner, G. ve Wanke, M. (2002). Attitude and attitude change. First Edition, USA: Psychology Press.
- Brophy, J. (1999). Toward a model of the value aspects of motivation in education: developing appreciation for particular learning domains and activities. *Educational Psychologist*, 34 (2), 75-86
- Bulut, İ. (2009). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının değerlendirilmesi (Dicle ve firat üniversitesi örneği). *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13–24.
- Cengiz, C., İnce, M. L. ve Çiçek, Ş. (2009). Üniversite öğrencilerinin fiziksel aktivite düzeyleri ve fiziksel aktivite tercihleri. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi* 2, 23 – 32
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed). Hillsdale, NJ: Erlbaum
- Clark, A. E. (1996). Job Satisfaction in Britain. *British Journal of Industrial Relations*, 34, 189-217
- Coşkun, S. (2017). *An exploratory study on the relationship between the ambiguity tolerance and participation of the english language learners*. Institute Of Educational Sciences Department Of Foreign Languages English Language Teaching Department. İzmir
- Çapa, Y. ve Çil, N. (2000). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16, 69-73.
- Çapri, B. ve Çelikkaleli, Ö. (2008). Öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutum ve mesleki yeterlik inançlarının cinsiyet, program ve fakültelerine göre incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt*, 9(15), 33–53.
- Çeliköz, N. ve Çetin, F. (2004). Anadolu öğretmen lisesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını etkileyen etmenler. *Milli Eğitim Dergisi*, 32(162), 136–145.
- Demirtaş, H., Cömert, M. ve Özer, N. (2011). Öğretmen adaylarının özyeterlik inançları ve öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Eğitim ve Bilim*, 3(6) 159.
- Ekici, F. Y. (2014). öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Örneği. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7(35), 658-665.
- Erdem, A. R. ve Anılan, H. (2000). PAÜ. Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7, 144–149.
- Eryılmaz, A. (2014). Üniversite öğrencileri için derse katılım ölçeklerinin geliştirilmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 203-214.
- Eryılmaz, A. ve Dereli, E. (2011). Derse katılmama durumundaki zaman yönelimi ölçeğinin psikometrik özellikleri. *İlköğretim Online*, 10(3), 1178-1190.
- Ewell, P. T. ve Jones, D. P. (1996). Indicators of 'good practice' in undergraduate education: a handbook for development and implementation (Colorado, National Centre for Higher Education Management Systems) <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED403828.pdf> adresinden 11.07.2018 tarihinde ulaşılmıştır.
- Foster, T. ve Newman, E. (2005). Just a knock back? Identity bruising on their route to becoming a male primary school teacher. *Teachers and Teaching: Theory and Practice*, 11(4), 341-358.
- Fredricks, J. A., Blumenfeld, P. C., ve Paris, A. H. (2004). School engagement: Potential of the concept, state of the evidence. *Review of Educational Research*, 74(1), 59–109.
- Gürbüz, H., ve Kışoğlu, M. (2007). Tezsiz yüksek lisans programına devam eden fen-edebiyat ve eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları (Atatürk Üniversitesi örneği). *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (2), 71–83.
- Johnson, G. ve Howell, A. (2005). Attitude toward instructional technology following required versus optional WebCT usage. *Journal of Technology and Teacher Education*, 13(4), 643-654.
- Kağıtçıbaşı, C. (1999). *Yeni insan ve insanlar*. Sosyal Psikoloji Dizisi: 1. İstanbul: Evrim Basım Yayıncılık ve Dağıtım Yayıncılık.
- Karasar, N. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemi* (31.bs). Nobel Akademik Yayıncılık.

- Kılıç F. (1997). *İlköğretim okullarına sınıf öğretmeni olarak atanmakta olan adayların öğretmenlik meslek bilgisi düzeyleri ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Kuh, G. D. (2003). What we're learning about student engagement from NSSE. *Change* 35(2): 24—32
- Kuh, G. D., Kinzie, J., Buckley, J. A., Bridges, B. K., ve Hayek, J. C. (2011). *Piecing together the student success puzzle: Research, propositions, and recommendations: ASHE higher education report*. San Francisco: John Wiley ve Sons.
- Kuleyin, B., Çelik, B. Ve Kaya, A. Y. (2014). İlk kez “seyir” dersine giren öğrencilerin derse yönelik algıları üzerine bir değerlendirme: dokuz eylül üniversitesi denizcilik fakültesi uygulaması. *JEMS*, 2(2), 99-104
- Kumaş, V. ve Deniz, L. (2010). Öğretmenlerin iş doyum düzeylerinin incelenmesi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, (32), 123 – 139
- Ngang, T.K. (2012). A comparative study on teacher leadership in special education classroom between China and Malaysia. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 31, 231 – 235.
- Palland, J. (2002). *SPSS survival manual* (11.bs). PA: Open University Press
- Phillips, S. L. (2003). *Contributing factors to music attitude in sixth, seventh and eighth grade students*. Non-published Dissertation, ABD: University of Iowa.
- Renold, E. (2006). Gendered Classroom Experiences. In C. Skelton, B. Francis ve L. Smulyan (Edit.), *The sage handbook of gender and education*. (439-450). London: Sage Pub.
- Sadker, D.M., Sadker, M.P. ve Zittleman, K.R. (2009). *Still failing at fairness: how gender bias cheats girls and boys in school and what we can do about it*. NewYork: Simon ve Schuster.
- Sadker, D.M., Sadker, M.P. ve Zittleman, K.R. (2009). *Still failing at fairness: how gender bias cheats girls and boys in school and what we can do about it*. NewYork: Simon ve Schuster.
- Sezer, F. (2012). Engelli bireylere yönelik olumlu tutum geliştirmeye yönelik önleyici rehberlik çalışması; deneysel bir uygulama, *E-Journal of New World Science Academy*,7 (1). 16-26.
- Shaukat, H. Riasat, H. A., Saeed, K. M., Muhammad, R. ve Zaghay, Q. M. (2011). Attitude of secondary school teachers towards teaching profession. *International Journal of Academic Research* 3(1), 985-990.
- Shulman, L. S. (2002). Making differences: A table of learning. *Change* 34(6): 36--45.
- Smedley, S. (2007). Learning to be a primary school teacher: reading one man's story. *Gender and Education*, 19(3), 369-385.
- Sünbül, A. M. (2001) Bir meslek olarak öğretmenlik. (Edit: Ö. Demirel-Z. Kaya). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Şimşek, Ö. F. (2007). *Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş, Temel İlkeler ve Lisrel Uygulamaları*. Ankara: Ekinoks Yayınları
- Tekerek, M. ve Polat, S. (2011). *Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları*. 5th International Computer ve Instructional Technologies Symposium, Elazığ.
- Ulusoy, A. Ve Yazçayır, N. (2005). *Öğrenme-öğretme sürecinde öğrenci katılımını etkileyen faktörler*. XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, 28–30 Eylül, Denizli.
- Üstün, E., Erkan S. ve B. Akman (2004). Türkiye'de okul öncesi öğretmenliği öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının incelenmesi. *Manas Dergisi*, 10, 10–12.
- Üstüner, M. (2006). Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 45, 109-127
- Wang, Z, Bergin, C., ve Bergin, D. A. (2014). Measuring engagement in fourth to twelfth grade classrooms: The classroom engagement inventory. *School Psychology Quarterly*, 29(4), 517-535.
- Wood, W. (2000). Attitude change: persuasion and social influence. *Annual Review of Psychology*, 51, 539-570.